TOWARZYSTWO POMOCY IM. ŚW. BRATA ALBERTA jest niezależną katolicką organizacją dobroczynną. Celem Towarzystwa jest niesienie pomocy osobom bezdomnym i ubogim w duchu Patrona św.Brata Alberta. Towarzystwo działa od 1981 roku. Zakładamy i prowadzimy schroniska, domy, noclegownie, jadłodajnie i inne placówki. Pomagamy głównie bezdomnym mężczyznom, ale także bezdomnym kobietom, samotnym matkom, ofiarom przemocy, dzieciom z rodzin ubogich, osobom starszym i schorowanym, więźniom. Staramy się im pomóc w odnalezieniu swego miejsca w społeczeństwie poprzez pracę socjalną, pomoc prawną, opiekę duszpasterską.

TOWARZYSTWO POMOCY IM. ŚW. BRATA ALBERTA

Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta

ZARZĄD GŁÓWNY

ul. Kołłątaja 26a • 50-007 Wrocław

tel/fax 71 344 37 35

biuro@tpba.pl • **www.bratalbert.org**

KRS **0000069581** • NIP **8961001631**

REGON **001221128**

POMORSKIE FORUM NA RZECZ WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI, to międzysektorowe partnerstwo podmiotów zajmujących się problematyką bezdomności ustanowione w celu ich integracji, wymiany myśli, idei i doświadczeń oraz kreowania, wspierania systemu polityki społecznej, aby skutecznie rozwiązywać problem bezdomności oraz łagodzić jej skutki. Od 1997 roku jesteśmy platformą współpracy organizacji sektora obywatelskiego i instytucji sektora publicznego w obszarze bezdomności - zrzeszamy ponad 40 podmiotów. Od 2001 roku cyklicznie co dwa lata przygotowujemy i realizujemy badanie socjodemograficzne wśród osób bezdomnych na terenie woj. pomorskiego.

Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności

Natura nie każdego wyposażyła w dom

ZARZĄD GŁÓWNY

ul. Ks. Józefa Zator-Przytockiego 4 • 80-245 Gdańsk

tel. 58 341 17 20 • 500 165 355

biuropfwb@gmail.com • **www.pfwb.org.pl**

KRS **0000273179** • NIP **9570959922**

REGON **220365033**

Fundusze Europejskie Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Moduł I
Bezdomność i wykluczenie społeczne, system pomocy osobom bezdomnym

Piotr Olech

AKADEMIA streetworkingu

www.akademiastreetworkingu.pl

„Akademia streetworkingu" • Projekt wdrożeniowy finansowany w ramach PROGRAMU OPERACYJNEGO WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ

Działanie: 2.5 Skuteczna pomoc społeczna

Lider: Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta

Partner: Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności

Moduł I
Bezdomność i wykluczenie społeczne, system pomocy osobom bezdomnym

Piotr Olech

Bezdomność i wykluczenie społeczne oraz system pomocy osobom bezdomnym

- 8 godzin szkoleniowych
- Kilka słów wstępu (o sobie, o programie, o zasadach pracy)
- Ćwiczenie integracyjno-zapoznawcze
- Bezdomność i wykluczenie społeczne (6 godzin)
- W przerwie (połowa szkolenia) – ćwiczenie integracyjne na komunikację w grupie
- System pomocy osobom bezdomnym (2 godziny)

Bezdomność i wykluczenie społeczne

- Definicje i typologie
- Przyczyny i skutki
- Rodzaje i fazy
- Bezdomność instytucjonalna i poza, bezdachowość
- Stereotyp i naznaczenie
- Bezdomność w Polsce, Europie i na świecie

System pomocy osobom bezdomnym

- Prewencja, interwencja i integracja
- Umocowania prawne systemu
- Miejsce streetworkingu
- Standardy
- Hierarchizacja a najpierw mieszkanie
- Rola państwa i samorządów

Model Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności

- Ok 100 ekspertów – standardy
- Podręcznik Model GSWB
- Strategia wdrażania Modelu GSWB
- Akty prawne, karty rekomendacji
- Krajowy Program Rozwiązywania Problemu Bezdomności
- Model – Modele
- Gminny – Lokalny
- Standard – Usługi, obszary usług, wystandaryzowane
- Wychodzenia z Bezdomności – Rozwiązywania Problemu Bezdomności

autor: Piotr Olech

- GSWB jest to model rozwiazywania problemu bezdomności na poziomie lokalnym. Jest elementem szerszej polityki społecznej, i obejmuje działania na 3 poziomach: prewencji, interwencji i integracji. Zawiera pakiet wystandaryzowanych usług skierowanych do osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością w takich obszarach jak:

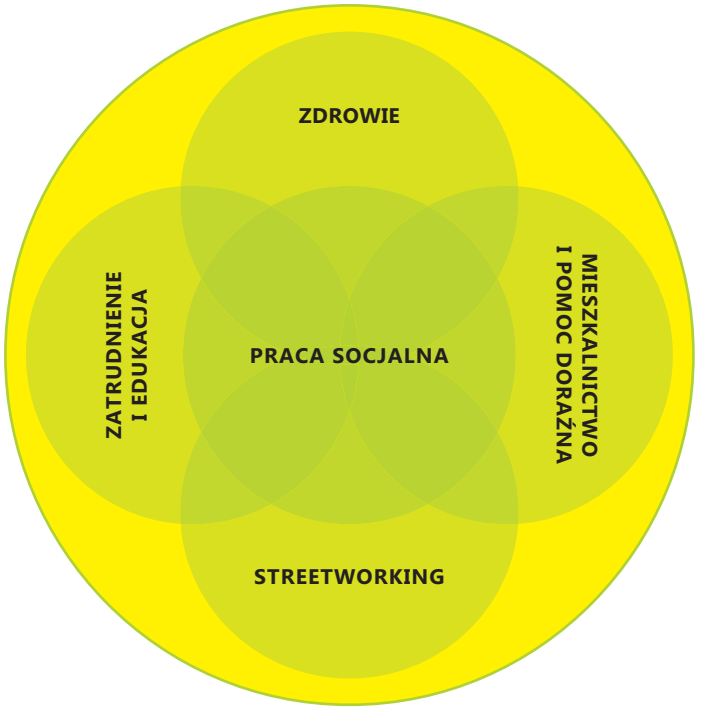

Podręcznik Streetworkera Bezdomności

- Postawa szkolenia
- Standard Streetworkingu
- Podręcznik – praktyka
- Grupa Streetworkingu

Bezdomność i wykluczenie społeczne

Definicje i typologie bezdomności

- APOLIS – etymologia – gr. człowiek bez Państwa
- Termin bezdomności i jego znaczenie – powiązany z rozwojem ekonomiczno-społecznym
- Bezdomność a zróżnicowanie społeczne
- Mnogość pojęć i definicji a także typologii
- Bezdomność z wyboru?
- W Polsce funkcjonuje definicja bezdomności określona w ustawie o pomocy społecznej. Według ustawy osoba bezdomna to:
  - osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.
- Model GSWB
- Osoba bezdomna to taka, która z rożnych przyczyn, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia, czasowo lub trwale nie jest w stanie zapewnić sobie schronienia spełniającego minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne.
- Miejsce spełniające warunki mieszkalne to takie, które nadaje się do stałego przebywania bez narażania zdrowia i które umożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych: noclegu, zachowania higieny osobistej, sporządzania posiłków.

- Z konieczności – z wyboru
- Jawna – Ukryta
- Instytucjonalna – Pozainstytucjonalna
- Długotrwała i przejściowa
- Płytka i głęboka
- Definicja operacyjna ETHOS – Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego
- Kontekst mieszkaniowy
- Badania ale i ...
- „Bezdachowość" i „Bezmieszkaniowość"
- „Niestabilne zamieszkiwanie" i „Nieadekwatne zamieszkiwanie"
- „Zagrożenie bezdomnością", „Deprywacja mieszkaniowa", „Wykluczenie mieszkaniowe"

Wykluczenie społeczne a bezdomność

- Nie uczestniczenie w życiu:
  - gospodarczym (produkcji, wymianie, konsumpcji)
  - politycznym (bezpośrednio i pośrednio)
  - społecznym (w tym w kulturalnym)
- Brak dostępu (lub ograniczony dostęp) do zasobów, dóbr, instytucji i systemów społecznych, które pomagają jednostce w integracji ze społeczeństwem.

- Wymiar ustawowy:
  - Osoby bezdomne
  - Osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków
  - Osoby chore psychicznie
  - Długotrwale bezrobotni
  - Osoby opuszczające zakłady karne
  - Uchodźcy
  - Niepełnosprawni
  - Obszar społeczny
  - Obszar prawny/legalny
  - Obszar fizyczny
  - Czy bezdomność zawsze oznacza wykluczenie społeczne?
  - Czy możliwe jest wyjście z bezdomności a pozostanie w wykluczeniu społecznym?

Wykluczenie społeczne a ubóstwo

	UBÓSTWO	WYKLUCZENIE SPOŁECZNE
Podejście dyscyplinowe	Ekonomia	Socjologia
Sytuacja	Brak wystarczających zasobów	Odmowa realizacji praw
Przyczyna	Niezaspokojenie potrzeb	Dyskryminacja w dostępie do instytucji integrujących
Perspektywa	Statyczna	Dynamiczna (proces)
Typ	Pionowa (niższe i wyższe klasy)	Pozioma (grupy wewnątrz i grupy na zewnątrz)
Sugerowane remedium społeczne	Transfery (gwarantowany dochód minimalny)	Społeczne usługi (środki aktywizacyjne)

Wykluczenie społeczne a bezdomność

- Przyczyny wykluczenia:
  - Nieumiejętność (brak wiedzy, kwalifikacji, umiejętności)
  - Niezdolność (niepełnosprawność fizyczna lub psychiczna)
  - Świadomy wybór (nieakceptowanie otaczającego świata, rządzących nim reguł i systemów wartości)
  - Ubóstwo
  - Prawa socjalne

Przyczyny i skutki bezdomności

- Przyczyny problemu bezdomności posiadają 4 główne źródła:
  - indywidualne (m.in. uzależnienia, niepełnosprawność, zaburzenia psychiczne),
  - społeczne (m.in. konflikty rodzinne, przemoc domowa, problemy w relacjach),
  - instytucjonalne (opuszczanie instytucji),
  - strukturalne (ubóstwo, bezrobocie, problemy mieszkaniowe).

Rodzaje i fazy

- Fazy bezdomności – M. Jaździkowski
  - 0-2 lata – faza wstępna
  - 2- 4 lata – faza ostrzegawcza
  - 4-6 lata – faza adaptacyjna
  - 6-10 - faza chroniczna
  - Powyżej 10 lat – faza trwałej bezdomności

Czynniki prowadzące do BEZDOMNOŚCI			
PRZYCZYNA	**CZYNNIK**	**SKUTEK**	**„OGNISKO" WSPARCIA**
Strukturalne	Bieda Bezrobocie Mieszkalnictwo	Długi Kryzysy finansowe Eksmisje, (zachowanie zaległości)	PREWENCJA "Ognisko" MIESZKALNICTWO
Instutucjonalne	"Życie" instytucjonalne Ośrodki wychowawcze Doświadczenia więzienne Wojsko zbrojne	Opuszczanie opieki Opuszczanie opieki Opuszczanie więzienia Zwolnienie z wojska	
Społeczne	Toksyczne relacje (dzieciństwo) Toksyczne relacje (z partnerem) Rozpad rodziny (śmierć lub separacja)	Opuszczanie domu rodzinnego Przemoc domowa (ucieczka) Kopiowanie zachowań (samotne życie)	
Indywidualne	Choroby psychiczne Kłopoty z uczeniem Uzależnienie od narkotyków Uzależnienie od alkoholu	Pogorszenie/epizody chorobowe Wstrzymanie wsparcia (zerwanie) Nadużywanie Nadużywanie	"Ognisko" Opieka/Pomoc REINTEGRACJA

Bezdomność instytucjonalna i pozainstytucjonalna

- Sytuację ludzi doświadczających BEZDOMNOŚCI można podzielić na kilka typów ze względu na charakter miejsc, w których te osoby przebywają. Bezdomność w pewnym uproszczeniu można z grubsza podzielić na dwie sytuacje:

- Bezdachowość
- Bezmieszkaniowość
- Bezdachowość - czyli sytuacja nieposiadania „dachu nad głową".
- Przebywający i zamieszkujący miejsca publiczne, tj. parki, dworce, ulice oraz ludzi przebywających w takich miejscach, jak kanały, zsypy, piwnice, śmietniki itp.
- Miejsca nieprzeznaczone do zamieszkiwania, tzw. miejsca niemieszkalne.
- Brak własnej przestrzeni życiowej, nie mają prawa do stałego zamieszkiwania w tej przestrzeni oraz mają utrudnione możliwości nawiązywania swobodnych relacji społecznych wymagających np. intymności.
- Wprawdzie cześć ludzi bezdomnych tworzy własne konstrukcje, np. stawia namioty w miejscach publicznych, posiada albo użytkuje prowizoryczne altanki na ogródkach działkowych lub buduje własne quasi domki na terenie parków czy lasów. Nie zapewniają one jednak minimum, umożliwiającego nazwać te miejsca mieszkalnymi.
- Bezpośrednio lub pośrednio zagrożeni są utratą zdrowia, mają utrudnione możliwości zaspokajania fundamentalnych potrzeb, zachowywania higieny, spożywania posiłków czy zapewnienia godziwego noclegu.
- To, co zatem konstytuuje tę kategorię sytuacyjną to niemieszkalny standard miejsca, w którym dane osoby przebywają.
- Sytuacja „BEZDACHOWOŚCI" odnosi się także do ludzi, którzy mają możliwość spędzenia noclegu w specjalnych placówkach, tzw. ogrzewalniach lub noclegowniach, gdzie w ciągu dnia zmuszani są do opuszczenia owych miejsc.

- Znajdują się poza cyklicznym oddziaływaniem instytucji niosącym pomoc ludziom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia.
- Bezdomność taką możemy nazwać „pozainstytucjonalną", przy czym pozainstytucjonalność wcale nie oznacza tutaj całkowitej rezygnacji z usług oferowanych przez podmioty zajmujące się pomocą bezdomnym, a raczej stan sporadycznego korzystania z pomocy i funkcjonowania przede wszystkim poza sferą oddziaływania instytucji.
- Skala bezdomności pozainstytucjonalnej to około 40 proc. ogólnej dorosłej populacji ludzi bezdomnych (w przypadku dzieci procent ten wynosi niemal 30 proc., gdzie 26 proc. przebywa na działkach, a ponad 2 proc. w miejscach niemieszkalnych), gdzie ponad 22 proc. to osoby przebywające w miejscach niemieszkalnych, natomiast ponad 16 proc. to ludzie zamieszkujący substandardowe altanki na terenie ogródków działkowych.
- Większa część osób bezdomnych żyjących na ulicy to mężczyźni (ponad 90 proc.).
- Problem dużych aglomeracji miejskich niż mniejszych miejscowości i miast. Większość osób bezdomnych w sytuacji „bez dachu" w przeciwieństwie do sytuacji „bez mieszkania" to osoby o długim stażu w bezdomności.
- Najczęściej spotykamy się tutaj z fazą adaptacyjną (od 4 do 6 lat), fazą chroniczną (od 6 do 10 lat), także odsetek ludzi w długotrwałej bezdomności powyżej 10 lat jest znacznie wyższy.
- Jest to o tyle interesujące, że ludzi w wieku powyżej 60 lat jest tutaj niewiele, większość osób w tym wieku przebywa w różnego rodzaju instytucjach.
- Należy przypuszczać, że umieralność osób przebywających na ulicy jest wyższa, wiele osób nie dożywa tego wieku, stąd też w tej grupie dominują osoby w średnim wieku.

- Populacja generalnie młodsza od grupy ludzi przebywających w placówkach. Wydawałoby się, przede wszystkim ze względu na zaniedbany wygląd, iż jest to grupa zdecydowanie starsza. Generalnie można powiedzieć, że powszechne przekonanie o starości tej grupy nie znajduje potwierdzenia empirycznie.
- Niezwykle ważną informacją jest fakt, że osoby w bezdomności pozainstytucjonalnej prawie w ogóle nie korzystają z usług placówek zabezpieczających schronienie.
- Zapytani, gdzie przebywali w ciągu ostatnich 12 miesięcy, tylko 7 proc. powiedziało, że miało epizod mieszkania w placówce dla osób bezdomnych. Większość przebywała w różnych miejscach niemieszkalnych i na terenie ogródków działkowych.
- Osoby w tej ekstremalnej sytuacji rzadziej też korzystają ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej oraz pomocy organizacji pozarządowych.
- Wiele osób nie posiada podstawowych informacji o przysługującej im pomocy, nie ma informacji o systemie placówek dla osób bezdomnych i innych świadczeniach.
- Ze względu na brak dostępu do informacji i profesjonalnego wsparcia mniejsza liczba osób przebywających poza placówkami ma orzeczone stopnie niepełnosprawności.
- Sytuacja zdrowotna jest nieporównywalnie gorsza niż ludzi w placówkach.
- Osoby te żyją w sytuacji ciągłego narażania zdrowia i życia. Ludzie bezdomni przebywający w miejscach niemieszkalnych, w konsekwencji długotrwałej bezdomności (skrajne warunki egzystencji, uzależnienia, niedobory pokarmowe itp.) posiadają wiele problemów natury zdrowotnej – jest to jedna z najtrudniejszych i najbardziej doświadczonych zdrowotnie populacji.
- Bezdomność często wiąże się z głodem lub nieregularnym i niezdrowym odżywianiem się, narażeniem na różnego rodzaju zakażenia oraz choroby.

- Olbrzymia część tej grupy ma bardzo poważne problemy zdrowotne związane ze zmianami kardiologicznymi, chorobami układu krążenia, układu pokarmowego, układu oddechowego.
- Spotykamy się z odmrożeniami, także z amputacjami kończyn, chorobami skórnymi i zaburzeniami płuc, w tym gruźlicą. Większy odsetek osób w tej sytuacji przyznaje się do choroby alkoholowej oraz uzależnienia od narkotyków. Służby pomocy społecznej odnotowują tutaj także więcej przypadków chorób i zaburzeń psychicznych.
- Ludzie bez dachu nad głową częściej nie posiadają ubezpieczenia zdrowotnego i dowodu osobistego.
- W grupie tej w większym zakresie znajdują się osoby o niskim wykształceniu i kwalifikacjach (głównie wykształcenie podstawowe i zawodowe). Grupa osób zamieszkująca miejsca niemieszkalne to grupa bardziej labilna i migrująca z miasta do miasta.
- To, co niezwykle interesujące, to fakt większej aktywności zawodowej (rozumianej niezwykle szeroko) grupy osób przebywających poza placówkami pomocy osobom bezdomnym.
- Osoby te częściej podejmują pracę zarobkową, także tę na czarno, pracę dorywczą, trudnią się ponadto zbieractwem. Wyniki badań i doświadczenia specjalistów zajmujących się bezdomnością potwierdzają, że jest to grupa bardziej „zaradna" i aktywna niż mieszkańcy placówek.
- Nieustanną walką o własną egzystencję, koniecznością większej aktywności w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb (w placówkach takie potrzeby są zaspokajane, ponadto mamy do czynienia z syndromem uzależnienia od pomocy).
- Doświadczenia projektów w zakresie integracji społecznej i zawodowej pokazują, że wśród tej grupy osób znajduje się wiele osób posiadających rzeczywistą wolę walki z własną bezdomnością.

- Większy wpływ na kondycję psychologiczną i społeczną niż okres pozostawania w bezdomności ma charakter oraz jakość samej bezdomności.
- Oznacza to, że osoby przebywające dłużej i częściej w sytuacji „bezdachowości" znajdują się w znacznie trudniejszej sytuacji psychologicznej i społecznej.
- Zatem nie tyle czas pozostawania w bezdomności ma wpływ na ogólną kondycję psychiczną osób bezdomnych, co raczej jest ona determinowana w większym stopniu jakością miejsc oraz czasem, w których osoby bezdomne teraz i w przeszłości przebywały, mieszkały i żyły.
- Podgrupy w sytuacji Bezdachowości.
- Można wyróżnić wiele grup osób ze względu na specyficzne miejsce pobytu oraz sposób funkcjonowania.
- Osoby przebywające na dworcach i w innych miejscach publicznych, umiejscowionych w centralnych punktach miast.
- Osoby przebywające na terenie ogródków działkowych, jeszcze inną te zamieszkujące namioty, garaże, piwnice i szopy.
- Mieszkańcy kanałów, węzłów ciepłowniczych czy zsypów, inną mieszkańcy parków i lasów, kolejną mieszkańcy domów do rozbiórki, pustostanów i opuszczonych budynków.
- Grupa osób zamieszkującą wagony i bocznice kolejowe oraz osobno także tych, którzy zamieszkują śmietniki i wysypiska.
- Zbieracze odpadów.
- Grupy te mogą być zróżnicowane zarówno pod względem wieku, płci, aktywności zarobkowej, stanu zdrowia i kondycji psychicznej.

- Wśród tych osób znajdziemy zarówno reprezentantów tzw. starej gwardii, czyli osób bezdomnych z dużym doświadczeniem bezdomności, jak i osoby „świeże", takie, które dopiero swoją pierwszą noc spędzają np. na dworcu.
- Rozróżnienie i identyfikacja tych wszystkich grup jest szczególnie ważna i istotna w kontekście planowania i realizowania różnych form wsparcia i pomocy ludziom bezdomnym.

Stereotypy i stygmatyzacja społeczna

- Opinia publiczna oraz media swoją wiedzę o zjawisku bezdomności budują na podstawie kontaktu z mniej liczną procentowo grupą osób w sytuacji „bezdachowości".
- Zwykli obywatele nie mają dostępu i wiedzy o tym, że bezdomność to przede wszystkim sytuacja „bezmieszkaniowości".
- Sytuacja taka tworzy negatywne stereotypy i w konsekwencji stygmatyzuje całe - przecież tak zróżnicowane - środowisko ludzi bezdomnych. Ludzie bezdomni w powszechnej opinii to przede wszystkim „cuchnące nieroby okupujący dworce", „odpowiedzialni za swój los", „zdegenerowani alkoholicy", „parający się zbieractwem, żebractwem i działalnością przestępczą", „wybierający bezdomność jako sposób na życie".
- Na podstawie właśnie takiego obrazu, ludzie szufladkują i identyfikują innych ludzi jako bezdomnych. Tymczasem okazuje się, że np. rzesza ludzi żebrzących lub zbieraczy to przede wszystkim ludzie domni, a samo zjawisko przestępczości jest niezwykle marginalne w tej grupie społecznej.
- Mitem jest także „samodzielny i świadomy wybór bezdomności" jako sposobu na życie. Nie wspominając o ludziach bezdomnych mieszkających w placówkach, ze względu na „normalny" zapach, wygląd i zachowanie, nierozpoznawalnych

w tłumie i nieidentyfikowanych z bezdomnością. Zjawisko to buduje społeczne poczucie małej aktywności i nieskuteczności działań administracji publicznej i organizacji obywatelskich w obszarze bezdomności.

Bezdomność w Polsce, Europie i na świecie

- Polska – 30-70 tys. osób
- 80% mężczyźni
- 40-60 lat (51-60)
- 80% samotnie
- 7 lat okres bezdomności
- Aglomeracje duże miasta
- Wykształcenie zawodowe
- Osoby bezrobotne/bierne zawodowo
- Azja – termin praktycznie nie istnieje
- Fenomen Azjatów w USA czy Europie – niezwykle rzadko bezdomni
- Tradycyjnie silne więzy społeczne
- Wysoka adaptowalność i zaradność życiowa
- Kontekst Afryki
- Bezdomność w krajach Ameryki Południowej
- USA – rozwarstwienie społeczne
- Skandynawia – marynarze

Tabela nr 1. **Liczba osób bezdomnych a wielkość populacji**

KRAJ	LICZBA LUDNOŚCI	LICZBA OS. BEZDOMNYCH	PROPORCJE
Australia	22 381 034	104 676	0,47%
USA	308 771 000	664 414	0,22%
Szwecja	9 331 523	17 800	0,19%
Finlandia	5 313 026	7 400	0,14%
Norwegia	4 769 000	6 091	0,13%
Dania	5 534 738	5 253	0,09%

System pomocy osobom bezdomnym

- Prewencja, interwencja i integracja
- Umocowania prawne systemu
- Miejsce streetworkingu
- Standardy
- Hierarchizacja a najpierw mieszkanie
- Rola państwa i samorządów

Prewencja, Interwencja, Integracja

- Rozwiązywanie problemu bezdomności
  - Jak?
  - Prewencja
  - Interwencja
  - Integracja
  - Diagnozowanie
  - Partnerstwo, międzywydziałowość

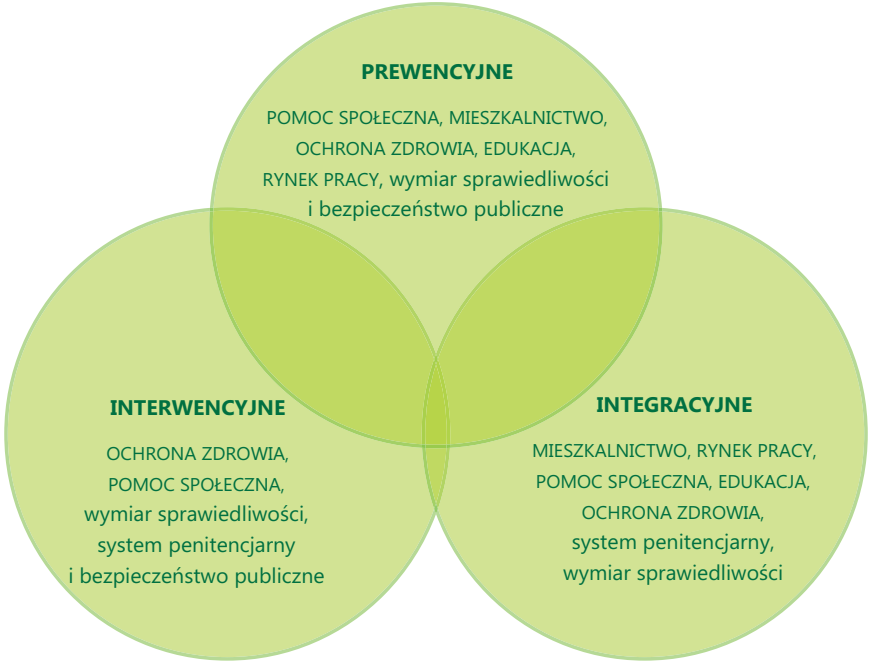

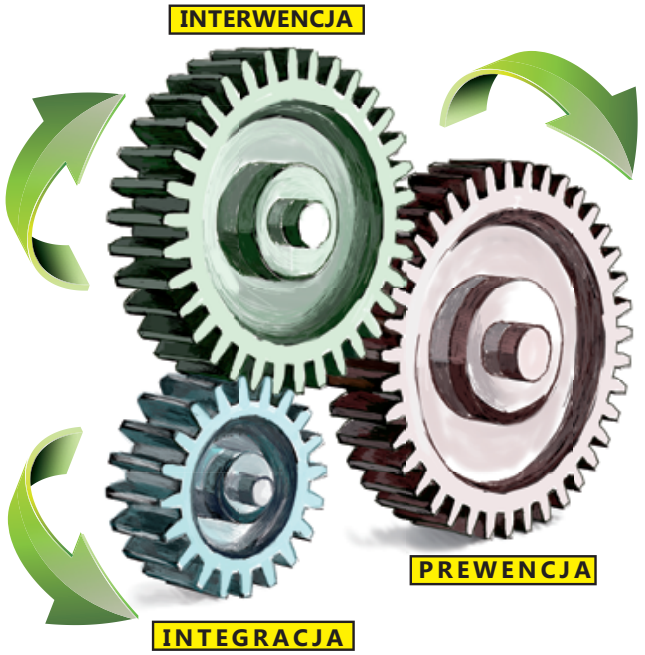

Tabela 4. **Instrumenty prewencji, interwencji i integracji a usługi skierowane do osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością**

	PREWENCJA	INTERWENCJA	INTEGRACJA
PRACA SOCJALNA	**PRACA SOCJALNA**		
PARTNERSTWO LOKALNE	**PARTNERSTWO LOKALNE**		
Mieszkalnictwo i pomoc doraźna	Mieszkanie wspierane	Ogrzewalnie Noclegownie Schroniska (miejsca interwencyjne) Centrum doraźnego wsparcia	Schroniska Mieszkania wspierane Centrum codziennego wsparcia

Zdrowie	Edukacja zdrowotna Uzyskanie prawa do świadczeń zdrowotnych Terapia oraz profilaktyka uzależnień	Uzyskania prawa do świadczeń zdrowotnych Ochrona zdrowia psychicznego i postępowanie w przypadku kryzysów psychicznych	Edukacja zdrowotna Uzyskanie prawa do świadczeń zdrowotnych Ochrona zdrowia psychicznego i postępowanie w przypadku kryzysów psychicznych Terapia oraz profilaktyka uzależnień Opieka paliatywna (hospitacyjna) Pielęgniarska opieka długoterminowa domowa Opieka zdrowotna skierowana do osób bezdomnych wymagający usług leczniczych, opiekuńczo-pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych
Zatrudnienie i edukacja	Aktywizacja społeczna Aktywizacja zawodowa Edukacja Zatrudnienie subsydiowane		Aktywizacja społeczna Aktywizacja zawodowa Edukacja Zatrudnienie subsydiowane
Streetworking	Streetworking		

- Bezdachowość
- Bezmieszkaniowość
- Niestabilne i nieadekwatne zamieszkanie

Rozwiązywanie problemu bezdomności

- Dlaczego?
- Kwestie ekonomiczne
- Kwestie społeczne
- Kwestie etyczne
- Zarządzanie bezdomnością
- Rozwiązywanie
- Zakończenie bezdomności

▸ zmniejszanie skali zagrożenia bezdomnością oraz zahamowanie wzrostu liczby osób pierwszy lub kolejny raz doświadczających bezdomności

▸ zredukowanie zagrożeń zdrowia i życia osób bezdomnych oraz zmniejszenie liczby osób bezdomnych przebywających w miejscach niemieszkalnych i/lub publicznych

▸ zwiększenie poziomu integracji społecznej, skali wychodzenia z bezdomności i uzyskiwania samodzielności życiowej osób bezdomnych.

- Aktywizacja społeczna
- Wyjście z bezdomności
- Samodzielność życiowa
- Sfery – psychiczna, socjalno-bytowa, mieszkaniowa, społeczna, rodzinna, zdrowotna, zawodowa
- Ścieżka logiczna wdrożenia podzielona na kamienie milowe:

▸ zawiązanie partnerstwa

▸ diagnoza lokalna

▸ przygotowanie strategii i programów

autor: Piotr Olech

Bezdomność i wykluczenie społeczne oraz system pomocy osobom bezdomnym

- wdrażanie strategii i programów
- monitoring i ewaluacja
- zaktualizowanie strategii i programów

Modele

- Model Drabinkowy
- Metoda wspólnotowa
- Model Mieszkaniowy
- Model Palety
- Metoda Najpierw Mieszkanie

Hierarchizacja a najpierw mieszkanie

- Kontinuum wsparcia, model schodkowy, drabinkowy, hierarchizacja
- Outreach – Interwencyjne usługi – Tymczasowe, przejściowe usługi – Stałe Mieszkanie
- Wsparcie dostosowane do poziomu uczestników
- Gotowość mieszkaniowa
- Najpierw leczenie - rozwiązanie problemu wykluczenia społecznego a potem bezdomności
- Najpierw mieszkanie, własny dom
- Pathways to Housing – NY (1992)

- Chroniczna bezdomność, bezwarunkowy i natychmiastowy dostęp do mieszkania
- Szerokie wsparcie – 24 na 7
- Partycypacja 30%
- Rozproszenie mieszkań
- Docelowe rozwiązanie a nie tymczasowe
- Oszczędność kosztowa
- Mieszkanie dla każdego – upowszechnienie metody najpierw mieszkanie – natychmiastowe zamieszkanie – wszystkie grupy osób bezdomnych
- Rozwiązanie problemu bezdomności a nie zawsze wykluczenia społecznego czy problemów społecznych

Strategie

- FEANTSA
- Zbyt często polityka wobec bezdomności oparta jest na przypuszczeniach i poglądach (sądach).
- Zbyt często polityka wobec bezdomności skupiona jest na interwencji i pomocy doraźnej.
- Zbyt często bezdomność uważana jest za problem pomocy społecznej.
- Zbyt często bezdomność „rozwiązywana" jest poprzez chary tatywne i/lub warunkowe drogi.
- Zbyt często twórcy polityki i usługodawcy decydują, co jest dobre dla ludzi bezdomnych

- Australia
- Stany Zjednoczone
- Dania, Finlandia, Norwegia, Szwecja, Holandia
- Francja
- Portugalia
- Anglia, Irlandia, Szkocja
- Węgry

Standardy

- Model GSWB

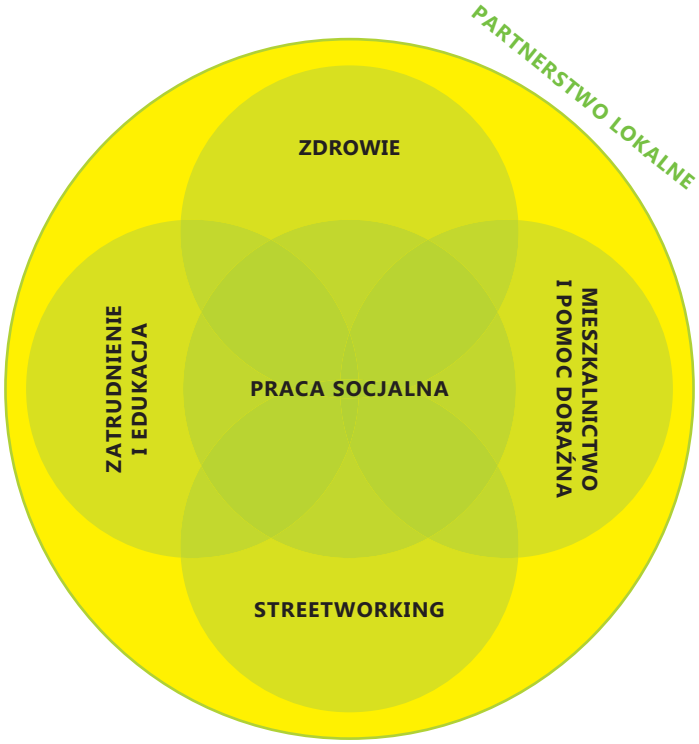

- Streetworking podobnie jak praca socjalna jest usługą samą w sobie:
  - Misja
  - Definicja
  - Cele usługi
  - Zakres streetworkingu
  - Organizacja usługi w podziale na: badanie środowiska, w tym poszukiwanie i docieranie do osób bezdomnych, obecność w środowisku i jego monitorowanie, nawiązywanie kontaktu, budowanie i utrzymywanie relacji, w tym tworzenie i realizacja planu działań, zakończenie relacji, interwencje, reedukacja szkód
  - Dokumentacja, Mapa miejsc niemieszkalnych;
    Warunki realizacji usługi; Zasoby realizacji streetworkingu.

Standaryzacja pomocy instytucjonalnej

- Ogrzewalnia
- Noclegownia
- Schronisko
- Schronisko z usługami opiekuńczymi
- Mieszkania chronione

Streetworking w systemie

- Brak regulacji
- Standardy

- Instytucje pomocy i integracji społecznej - organizacje pozarządowe, ośrodki pomocy społecznej
- Różne formy zatrudnienia
- Całoroczny, sezonowy, akcyjny
- Środki gminy, środki zewnętrzne

RYSUNEK NR 2. Przestrzenna prezentacja występowania streetworkingu skierowanego do osób bezdomnych w Polsce w roku 2010

autor: Piotr Olech

Rola państwa i samorządów

- Zadania rządowe
- Wytyczenie kierunków
- Wspieranie samorządów i organizacji pozarządowych
- Przygotowanie regulacji systemowych i prawnych
- Strategia ogólnokrajowa
- Zadania samorządowe
- Zapewnienie schronienia, posiłku, odzieży
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych
- Programy – bezdomność, mieszkalnictwo
- Projekty
- Obszar dla innowacji
- Elastyczność i kreatywność

Umocowania prawne w zakresie bezdomności

- Kluczowe dla streetworkerów
  - Ustawa o pomocy społecznej
  - Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
  - Ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego

Koszty bezdomności

- Los Angeles – badania 10 tys. osób bezdomnych – koszt publiczny osoby w mieszkaniu 605 dol. – 2897 dol.
- Organizacja Pathways to Housing wyliczyła, że całkowite koszty modelu „najpierw mieszkanie" to 57 dolarów dziennie na osobę, porównując do 73 dolarów za dzień w schronisku, 164 dolary za dzień w więzieniu, 519 dolarów za pobyt na szpitalnym oddziale ratunkowym i aż 1185 dolarów za dzień w szpitalu psychiatrycznym.
- One Million Dollar Men
- Paradoks kosztowności
- W randomizowanym badaniu w Chicago grup kontrolnych osób doświadczających chronicznej bezdomności zidentyfikowanych w szpitalu, po umieszczeniu w mieszkaniach wspieranych naukowcy stwierdzili zmniejszenie o 29% hospitalizacji, zredukowanie o 29% dni spędzonych w szpitalu, a w 24% zmniejszono sytuacje wymagające interwencji ratunkowej.
- W badaniu Maine, stałe wsparcie mieszkaniowe przyniosło oszczędności i niższe koszty usług w następujących systemach: schronisko (99 procent oszczędności), pogotowie (14 procent), pobyt w więzieniu (95 procent), transport pogotowia (32 proc.). Całkowite oszczędności w okresie sześciu miesięcy wyniosły 219 791 dolarów, czyli średnio 1 348 dolarów na osobę.
- Realizowany także w Europie projekt zatytułowany Casas Primeiro wdrażany w Lizbonie (Portugalia) ukazuje, że koszt całkowity utrzymania osoby bezdomnej wraz ze wsparciem wynosi około 20 euro na dzień, koszty utrzymania tej samej osoby w schronisku dla bezdomnych wynoszą 30 euro dziennie. Koszty programu „najpierw mieszkanie" w Lizbonie – 16,4 euro dziennie, noclegowni 18,6 euro, schroniska 30 euro.

autor: Piotr Olech

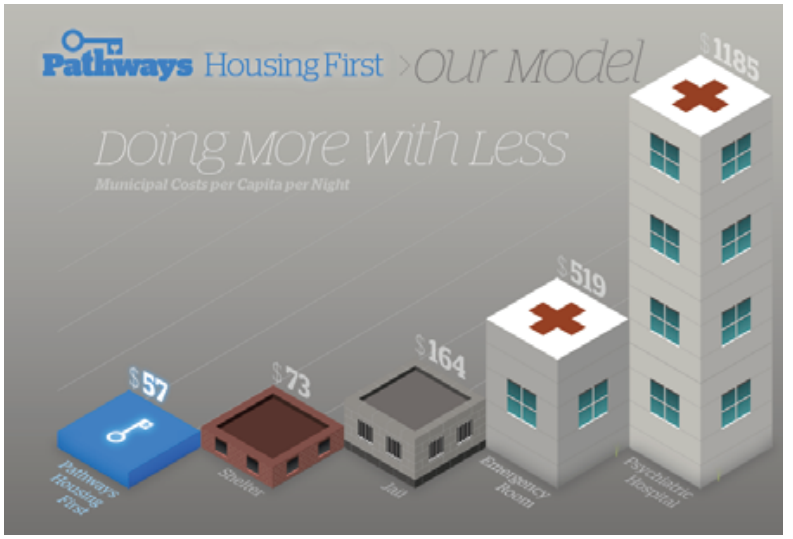

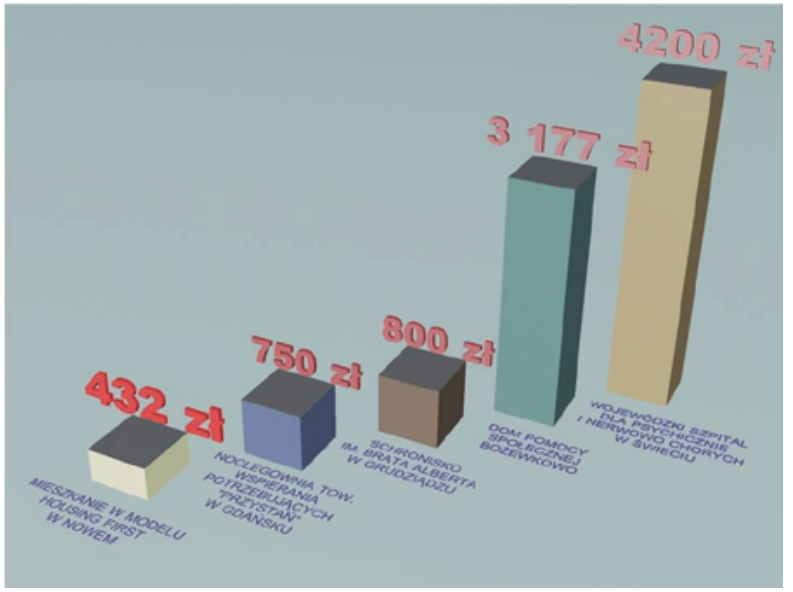

Bezdomność i wykluczenie społeczne oraz system pomocy osobom bezdomnym

Notatki